

SUOMEN MUSIIKKINEUVOSTON MUSIIKKIPOLIITTINEN OHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

AVAUSSANAT	2
1. MUSIIKKIKASVATUS JA –KOULUTUS	3
Varhaisiän musiikkikasvatus	3
Perusopetus ja lukio	5
Kansalais- ja työväenopistot	6
Taiteen perusopetuksen yleinen oppimäärä	7
Taiteen perusopetuksen laaja oppimäärä	8
Musiikin ammatillisen toisen asteen koulutus	10
Musiikin korkea-asteen koulutus	11
Ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmat	11
Yliopistojen musiikkikasvatus ja -koulutus	12
Sibelius-Akatemia	13
2. MUSIIKKI AMMATTINA	15
Orkesterit, yhtyeet ja kuorot	15
Freelance-muusikot, säveltäjät ja sanoittajat	16
Opetusala ja seurakunnat	17
Musiikkiterapia ja musiikki hyvinvoinnin edistäjänä	18
Musiikin tiedotus, markkinointi ja tutkimus	19
Yleisradio ja musiikkijournalismi	19
Tekijänoikeus	20
Musiikkilääketiede ja työsuojelu	21
3. MUSIIKKI HARRASTUKSENA	22
Varhaiskasvatus	22
Lapset ja nuoret	23
Koulut: perusopetus ja lukio	23
Musiikkioppilaitokset sekä kansalais- ja työväenopistot, yhdistykset, seurakunnat ja muu nuorisotyö	24
Aikuiset	25
Ikäihmiset	26
Musiikin harrastustoiminnan tulevaisuudesta	27

ARVOISA LUKIJA

Musiikkineuvoston ensimmäinen musiikki-poliittinen ohjelma valmistui vuonna 2005. Nyt käsillä oleva ohjelma on toinen laatuaan.

Suomalaisten musiikin alan kattojärjestöjen kattojärjestönä Suomen musiikkineuvosto (FMC) edustaa monipuolisesti ja laajasti Suomen musiikkielämää. Musiikkineuvoston toiminta jakautuu kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat musiikkikasvatus- ja -koulutus, musiikki ammattina sekä musiikki harrastuksena. Jokaisella osa-alueella on omat työryhmät, jotka ovat valmistaneet tämän musiikki-poliittisen ohjelman.

Rakenteeltaan musiikkipoliittinen ohjelma jakautuu selvityksiin musiikin eri toimialueiden nykytilasta, tavoitteista sekä toimenpiteistä, joilla tavoitteet saavutetaan. Ohjelma pyrkii antamaan poliitikoille ja päättävälle virkamiehille tietoa musiikkielämän kehitystarpeista.

Ohjelman valmistamisen aikana maailmaa kohdanneen globaalien rahoitusalan ja markkinatalouden kriisin vaikutukset ovat vasta aistittavissa suomalaisessa yhteiskunnassa ja nähtäväksi jää, millaisia vaikutuksia talousongelmilla on suomalaisen kulttuuri- ja musiikkielämään.

Kuntaliitokset ja Paras-hanke ovat omalta osaltaan muokanneet musiikkikasvatuksen ja -elämän toimintaedellytyksiä. Yli kuntarajojen tehtävä yhteistyö ja suuremmat kunnat tarjoavat mahdollisuuksia kehittää musiikkielämää, mutta toisaalta musiikkielämä on kohdannut uusia haasteita mm. kuntien tiukentuneen taloudellisen tilanteen takia useissa kunnissa.

Musiikkielämämme keskeisiä lähivuosien kehittämiskohteita ovat taide- ja taitoaineiden aseman kohentaminen perusopetuksessa ja lukiossa sekä musiikin alueellisen saatavuuden ja musiikkielämän monimuotoisuuden edistäminen.

Musiikkineuvoston toimintaa ohjaavat UNESCO:n periaatteet kulttuurista kansalaisten perusoikeutena. Musiikkipoliittisen ohjelman keskeiseksi tavoitteeksi voikin määrittellä musiikinopiskelun ja -harrastamisen sekä musiikkipalveluiden saatavuuden varmistamisen kaikille kansalaisille.

Antoisia ja ajatuksia antavia lukuhetkiä musiikkineuvoston puolesta,

Timo Klemettinen
puheenjohtaja

Satu Angervo
pääsihteeri

Kulttuuri – musiikki ei ole menoerä vaan taloudellisenkin kehityksen kannustin
– puhumattakaan sen merkityksestä hyvinvoinnin rakentajana.

Lauri Ihalainen, SAK:n puheenjohtaja

1. MUSIIKKIKASVATUS JA -KOULUTUS

Viime vuosisadan jälkipuoliskolla asetetut tavoitteet tuottaa erinomaisia soittajia orkestereihin ja korkeatasoisia opettajia musiikkikoulutuksen eri sektoreille ovat toteutuneet hyvin. Uudella vuosituhannella on korostunut moniarvoisen ja -kulttuurisen musiikkikasvatuksen kehittäminen sekä entistä kattavampien musiikin harrastamismahdollisuuksien luominen kaikille kansalaisille.

Yksilön ja yhteisön toimintakykyyn, kasvuun ja hyvinvointiin liittyvät musiikinopetuksen ja musiikkikasvatuksen merkitykset tulevat olemaan yhä tärkeämmässä asemassa koulutusajattelussa. Pysyvänä haasteena on tavoitteellisen musiikkikasvatuksen toteutuminen kaikilla koulutusasteilla ja taide- ja taitoaineiden aseman vahvistaminen perusopetuksessa ja lukiossa.

VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS

Varhaisiän musiikkikasvatus on osa taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää. Päivähoido ja esiopetus toteuttavat myös varhaisiän musiikkikasvatusta, jonka tavoitteet on määritellyt valtakunnallisissa ja paikallisissa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmissa. Varhaisiän musiikkikasvatus kohdistuu alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatukseen, johon ammatillisesti koulutettu varhaisiän musiikinopettaja on erikoistunut. Varhaisiän musiikinopetuksen avulla tuetaan lapsia, heidän perheitään sekä varhaiskasvatusalan muita ammattilaisia käyttämään musiikkia tietoisesti lapsen kehityksen ja kasvuympäristön edistäjänä. Musiikkikasvatuksella on tehtävänsä myös eri kulttuuritoimijoiden kanssa tehtävissä yhteistyöverkostoissa. Moniammatillinen yhteistyö luo

pohjaa uudentilaiselle ammatilliselle tiedostamiselle, joka näkyy käytännössä esim. erilaisina taideintegraatiototeutuksina ja erilaisissa yhteistyöprojekteissa.

Varhaisiän musiikinopettajakoulutuksen alalla toimivien opettajien työnkuvien sekä täydennyskoulutuksen kehittäminen ovat pohja tulevaisuuden laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Tärkeänä laadun takeena tulisi myös muodostaa varhaisiän musiikkikasvatustoiminnan valtakunnallinen seuranta- / sertifiointijärjestelmä, jonka avulla valvottaisiin sekä opetuksen järjestämistä että toimintaa. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tutkimustyön kehittäminen ja uuden tutkimustiedon jakaminen ovat myös tulevaisuuden haasteita.

NYKYTILA

Päiväkotien ja esiopetuksen musiikkikasvatuksen laatu vaihtelee lastentarhanopettajien musiikillisen osaamisen perusteella. Laadukaimmin varhaisiän musiikkikasvatus toteutuu musiikkioppilaitoksissa tai niiden toimesta päiväkodeissa ns. musiikkileikkikouluopetuksena. Musiikkileikkitoimintaa järjestävät myös eri järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat. Varhaisiän musiikkikasvatuksen piirissä on tällä hetkellä n. 30 000 lasta, joista osa siirtyy musiikkioppilaitosten instrumenttiopetuk-

seen. Varhaisiän musiikinopettajan koulutusta annetaan ammattikorkeakouluissa Helsingissä, Lahdessa ja Jyväskylässä sekä ruotsinkielisenä Pietarsaareissa. Sibelius-Akatemian Musiikkikasvatuksen koulutuksessa voi myös syventyä varhaisiän musiikkikasvatukseen.

Varhaisiän musiikinopettajan koulutus antaa valmiudet sekä muusikkouteen että opettajuuteen. Viime vuosina varhaisiän musiikin-

opettajan työkenttä ja toimenkuva ovat laajentuneet ulottumaan laajastikin varhaisiän opetuksen ulkopuolelle. Tarvetta ja kiinnostusta hyödyntää varhaisiän musiikinopettaji-

en laaja-alaista osaamista esiintyy mm. taideintegraatioryhmien, erityisopetuksen, maahanmuuttajien, sosiaali- ja terveysalan laitosten sekä seniorityön parista.

TAVOITTEET

- Yhteisten kansallisten kriteereitten luominen varhaisiän musiikkikasvatuksen sekä laajentuneiden kohderyhmien opetuksen toteuttamiselle, tavoitteille ja laadulliselle sisällölle.
- Varhaisiän musiikinopettajien ammatillinen kehittyminen ja täydennyskoulutuksen kehittäminen.
- Varhaisiän musiikinopettajan ammatti-identiteetin vahvistaminen kulttuurintuottajina sekä erityisalan asiantuntijoina.
- Alle kouluikäisten parissa tapahtuvan musiikkikasvatustyön tieteellisen perustan vahvistaminen tutkimusten avulla.
- Varhaisen oppimisen mahdollisuuksien tiedostaminen elinikäisessä opetuksessa ja kasvatuksessa.
- Kansainvälisen toiminnan kehittäminen: suomalainen varhaisiän musiikkikasvatusta vientituotteeksi.

TOIMENPITEET

- Tarkistetaan varhaisiän opetukseen liittyvän perustyön tehtävät ja tavoitteet.
- Laaditaan omat opetussuunnitelmat myös pedagogisesti tai lähtökohdistaan erityisten sekä eri-ikäisten oppijoiden ryhmille.
- Päivitetään yhteistyössä koulutusta järjestävien tahojen kanssa. täydennyskoulutustarjontaa työelämän haasteisiin vastaavaksi.
- Jatketaan työolosuhte- ja -hyvinvointikeskustelua kansallisella tasolla.
- Kehitetään alan laatu- ja arviointityötä.
- Vahvistetaan yhteistyötä eri kulttuuritoimijoiden kanssa.
- Vahvistetaan vuorovaikutusta tieteellisten yhteistyötahojen ja varhaiskasvatuksen toimijaverkoston kanssa kansallisesti sekä kansainvälisesti.
- Pyritään luomaan laajentuneiden opetuksen kohderyhmien perusteella sellaisia pysyviä työtehtäviä, jossa huomioidaan alaa kehittävän ja moniammatillisen työn vaatimukset.
- Otetaan käyttöön räätälöityjä opettajien ammatillisen kehittymistä sekä työssä jaksamista tukevia toimintamalleja.
- Muodostetaan koulutuksen vientiä suunnitteleva asiantunteva työryhmä.

Tulevaisuudessa luovan työn tekijöitä ja heidän työtään tulee arvostaa enemmän.
Luovuus, innovaatiot, sisällölliset elämykset ovat kaikille tärkeitä.

Lauri Ihalainen, SAK:n puheenjohtaja

PERUSOPETUS JA LUKIO

Maamme peruskouluissa ja lukioissa annettava musiikinopetus kasvattaa oppilaiden musiikillista yleissivistystä ja tarjoaa mahdollisuuksia oman musiikillisen identiteetin löytämiseen. Musiikinopetus rohkaisee oppilasta musiikilliseen toimintaan, vahvistaa itsetuntemusta ja tukee lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia. Yhdessä musisoiminen kehittää ainutlaatuisella tavalla oppilaan sosiaalisia taitoja, kuten vastuulli-

suutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurillisen erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista.

Musiikki on taideaineena merkittävä osa koulun kulttuuritoimintaa, juhlia ja muita tapahtumia. Kansallisen musiikkikulttuurin säilyttäjänä ja kehittäjänä peruskouluissa ja lukiossa annettava musiikinopetus on avainasemassa.

NYKYTILA

Perusopetuksen tuntijako on heikentänyt musiikinopetuksen asemaa olennaisesti. Opetussuunnitelmaan kirjatut hyvän osaamisen tavoitteet eivät täyty musiikin opetukseen käytettävän tuntiresurssin puitteissa.

Yhtenäisessä peruskoulussa musiikkia opetetaan yhden vuosiviikkotunnin verran ensimmäisestä neljänteen vuosiluokkaan asti. Viidennestä yhdeksänteen vuosiluokkaan musiikille on varattu yhteensä kolme vuosiviikkotuntia. Yläkoulussa musiikkia opetetaan yleensä ainoastaan yhden lukuvuoden ajan 7. luokalla, jolloin opetusta annetaan vain yhden vuosiviikkotunnin verran. Tämän jälkeen kaikille yhteinen musiikinopetus yhtenäisessä perusopetuksessa päättyy. Oppilaiden musiikin opiskelu 8. ja 9. luokalla on

valinnaistuntien varassa, joiden määrä on tuntijaon myötä vähentynyt merkittävästi. Lukion tuntijaossa kaikille yhteistä opetusta on vain yksi pakollinen kurssi.

Musiikinopetuksen vähäinen tuntimäärä ja ylisuuret opetusryhmät muihin taide- ja taitoaineisiin verrattuna saattaa musiikin oppiaineena epätasa-arvoiseen asemaan.

Musiikin aineenopettajan opetustuntimäärän vähetessä opetusvelvollisuuden täyttymiseen vaadittavat tunnit eivät täyty. Pätevien musiikinopettajien työllistäminen eteenkin kasvukeskusten ulkopuolella vaikeutuu. Opetuksen taso laskee ja opetuksellinen tasa-arvoisuus kärsii.

TAVOITTEET

- Musiikinopetuksen tuntiresurssit mahdollistavat opetussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toteuttamisen.
- Musiikinopetusta on kaikilla perusopetuksen vuosiluokilla kaksi vuosiviikkotuntia ja lukiossa vähintään kaksi pakollista kurssia.
- Musiikki on tuntimääriltään tasavertainen oppiaine muiden taide- ja taitoaineiden kanssa.
- Opetusryhmien koko mahdollistaa opetussuunnitelman mukaisen opetuksen.
- Musiikin tuntimäärät koulussa mahdollistavat musiikinopettajien virkojen perustamisen ja ylläpitämisen.
- Musiikkia opettavat pätevät musiikinopettajat.

TOIMENPITEET

- Perusopetuksen ja lukion tuntijakoa muutetaan siten, että pakollista musiikinopetusta on kaikilla luokka-asteilla.
- Kaikille yhteisten luokkatuntien lisäksi musiikinopetusta kehitetään lisäämällä musiikin valinnaiskursseihin (musiikinteknologia, instrumenttiopetus jne.) määrää.
- Musiikinopetuksen opetusryhmät rajataan pienemmiksi.

KANSALAIK- JA TYÖVÄENOPISTOT

Kansalais- ja työväenopistot ovat pääosin kuntien ylläpitämiä, paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia vapaan sivistystyön oppilaitoksia. (Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998)

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja tarjota mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksi-

en kehittämiseksi. Opistojen opiskelijoiden johdattaminen taiteen ymmärtämiseen on kuulunut alusta lähtien työväenopiston perustehtäviin. Tarkoituksena on ollut ja on edelleen ihmisen kokonaispersoonallisuuden kehittäminen ja avartaminen. Lisäksi opistojen musiikinopetus antaa musiikin vastaanottamiseen tarvittavia tietoja sekä avaa ja tarjoaa mahdollisuuksia oman taiteellisen ilmaisun kehittämiseen.

NYKYTILA

Kansalais- ja työväenopistojen musiikinopetuksen opiskelijat koostuvat monen ikäisistä ja lähtökohdiltaan hyvin erilaisista opiskelijoista. Oppilaitosverkosto on kattava ja monipuolinen: opisto on tärkeä oppimisen ja harrastamisen paikka eri puolilla Suomea. Opistojen kurssimaksut ovat edullisia.

Opetussuunnitelmat ovat väljät ja joustavat, joten opiskelijoiden tarpeisiin ja kysyntään voidaan reagoida nopeasti ja osallistujalähtöisesti. Oppilaitoksen sisällä eri aineiden välinen yhteistyö on mahdollista, sillä opetussuunnitelma on laaja-alainen. Se koostuu eri taideaineista, kielistä, käden taidoista, yhteiskunnallisista ja kasvatusaineista sekä

tietotekniikasta. Myös yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden ja eri koulutusasteiden kanssa on luontevaa. Musiikinopetuksessa yksilöopetuksen lisäksi opetusmuotona käytetään ryhmäopetusta, jota pidetään yhteisöllisyyttä ja oppimista vahvistavana voimavarana.

Alalla ei ole riittävästi päätoimisia musiikinopettajia, ja pääosa opetuksesta hoidetaan tuntiopettajavoimin. Ainealan kehittäminen ja opetuksen suunnittelu edellyttävät lisää vakinaista motivoitunutta opettajakuntaa. Ilman ammattitaitoisia, alaan perehtyneitä opettajia musiikinopetuksen kehittäminen ei ole mahdollista.

TAVOITTEET

- Musiikkiin enemmän päätoimisia opettajia.
- Tuntimäärät ja resurssit tulee jakaa tarkoituksenmukaisesti ja nykyiset tarpeet huomioon ottavasti.

- Musiikin merkitys tulee nähdä olennaisena osana nuorten ja aikuisten yleissivistystä.
- Musiikin terveydelliset ja yhteisölliset näkökulmat tulee ymmärtää ja ottaa huomioon.
- Tarjonnan tulee kohdata kysyntä ja kysynnän tarjonta.

TOIMENPITEET

- Turvataan musiikinopetuksen toimintaedellytykset ja palvelukyky eri puolilla Suomea.
- Turvataan resurssit ammattitaitoisten ja työlleen omistautuneiden päätoimisten opettajien ja tuntiopettajien saamiseksi.
- Kehitetään eri-ikäisten (lapset, nuoret, aikuiset) musiikkipedagogiikkaa, yksilö- ja ryhmäopetusta.
- Vahvistetaan tiedotusta ja markkinointia.
- Selkeytetään työnjakoa muiden musiikinopetusta antavien tahojen kesken.
- Hyödynnetään tehokkaammin musiikin alueen tutkimustietoa ja tilastotietoa.

TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEINEN OPPIMÄÄRÄ

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetusta annetaan pääsääntöisesti yksityisissä, liiketoimintaperiaatteella toimivissa musiikkikouluissa ja kansalais- ja työväenopistoissa. Taiteen perusopetuksen musiikin yleisen oppimäärän mukaisen opetuksen tavoit-

teena on luoda edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin itsenäiselle ja elämänikäiselle harrastamiselle. Musiikin yleisessä oppimäärässä korostuu ryhmäopetus ja yhdessä tekeminen.

NYKYTILA

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet hyväksyttiin vuonna 2005. Kyseessä on vielä kohtalaisen nuori opetusmuoto, joka elää mielenkiintoista kasvun ja kehittymisen aikaa. Uusien opetussuunnitelmien ja -käytänteiden luominen on haaste pienillä määrärahoilla toimiville oppilaitoksille.

Yleisen oppimäärän opetusta tarjoavat musiikkikoulut eivät saa valtionavustusta toimintaansa ja ne toimivat kunta- ja oppilasmaksurahoituksen turvin tai opetusta järjestetään yleisen sivistystyön rahoituksella kansalais- ja työväenopistoissa.

Yleisellä oppimäärällä on tärkeä tehtävä suomalaisessa musiikkikasvatusjärjestelmässä. Koska yleinen oppimäärä sopii kaikille, eikä pääsykokeita opetuksen piiriin ole, se lisää olennaisella tavalla musiikinopetuksen saatavuutta ja saavutettavuutta sekä edistää monimuotoista ja -arvoista musiikkikasvatusta.

Opetuksen ja oppilasaineksen monimuotoisuus tekee opetuksen järjestämisestä haastavaa. Opettajien erityispedagogiselle jatko- ja täydennyskoulutukselle on olemassa suuri tarve.

TAVOITTEET

- Yleinen oppimäärä kuuluu valtionavun piiriin.
- Opetuksen järjestämiselle on olemassa riittävät ja tarkoituksenmukaiset tilat.

- Opettajat ovat saaneet koulutuksen, joka antaa valmiudet opettaa monimuotoista ja -arvoista musiikkikasvatusta erilaisille musiikkikasvatuksen kohderyhmille.
- Musiikin monimuotoisuus näkyy opetuksessa.
- Monitaiteellisuus ja taiteidenvälisyys profiloi toimintaa.

TOIMENPITEET

- Valtion talousarvioon varataan määräraha taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetukselle.
- Kehitetään opettajien ammattitaitoa järjestämällä heille erityispedagogista lisä- ja täydennyskoulutusta.
- Vahvistetaan taiteiden välistä yhteistyötä integroimalla opetusta ja tuottamalla monitaiteellisia produktioita.

TAITEEN PERUSOPETUKSEN LAAJA OPPIMÄÄRÄ

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetuksesta vastaavat pääasiassa musiikkiopistot ja konservatoriot. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukainen opetus luo edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin elä-

mänikäiselle harrastamiselle sekä antaa valmiuksia musiikkialan ammattiopintoihin. Taiteen perusopetuksen tehtävänä suomalaisen musiikkielämän kivijalkana on myös kansallisen musiikkikulttuurin säilyttäminen ja kehittäminen.

NYKYTILA

Tuntiperusteinen valtionrahoitus on pysynyt samana 90-luvun alun jälkeen, vaikka oppilasmäärät varsinkin kasvukeskuksissa ovat jatkuvasti nousseet. Uusia oppilaitoksia ei ole kyetty ottamaan tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin. Oppilasmaksujen nousu ja tiukentunut kuntien taloudellinen tilanne aiheuttavat alueellista eriarvoisuutta. Musiikkioppilaitokset kärsivät osassa kuntia omien toimitilojen puutteesta.

Musiikinopetuksen kohderyhmät ovat tänä päivänä yhä monimuotoisempia ja monikulttuurisempia. Vallitsevat toiminnan rakenteet, opettajien koulutus, opetusmateriaalit ja opetussuunnitelmat eivät pysty vastaamaan erityisryhmien tarpeisiin.

Rytmi- ja kansanmusiikin opetus ei ole kasvavasta kysynnästä huolimatta päässyt kehittymään paikalleen jääneen valtionrahoituk-

sen vuoksi. Yhteistyö perusopetuksen ja lukion kanssa on melko vähäistä ja näin mm. koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä syntyvät mahdollisuudet kehittää musiikkikasvatusta ovat jääneet suurelta osin hyödyntämättä. Yhteistyö eri taiteenalojen välillä on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana, mikä on rikastuttanut musiikkioppilaitosten toimintaa ja avannut uusia mahdollisuuksia toteuttaa musiikkikasvatusta.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän kehittäminen laajan oppimäärän oppilaitoksissa sekä yhteistyö yleisen oppimäärän oppilaitosten kanssa on ollut melko vähäistä ja paikallista.

Paras-hankkeen vaikutukset näkyvät myös musiikkioppilaitostoiminnassa. Kuntien yhdistymiset ja yhteistyö yli kuntarajojen on avannut uusia mahdollisuuksia kehittää mu-

siikkikasvatusta ja lisätä oppilaitosten välistä yhteistyötä. Uhaksi koetaan se, että musiikkikasvatus ei säily lähipalveluna. Uhaksi koe-

taan myös musiikkioppilaitosten fuusioiminen kansalais- tai työväenopistoihin.

TAVOITTEET

- Turvataan riittävä tuntiperusteinen valtionrahoitus, joka heijastuu kunnalliseen rahoitukseen niin, että musiikkioppilaitoksilla on tasapuoliset taloudelliset lähtökohdat toteuttaa toimintaansa riippumatta siitä, missä musiikkioppilaitos sijaitsee.
- Suomessa on monimuotoinen ja -arvoinen musiikkikasvatusjärjestelmä, joka huomioi musiikkikasvatuksen eri kohderyhmät, ja opetus vastaa entistä paremmin mm. erilaisten oppijoiden, vähemmistökuultuurien, maahanmuuttajien, aikuisten ja senioreiden sekä esimerkiksi syrjäytymisuhan alla olevien lasten ja nuorten taidekasvatuksen piiristä nouseviin haasteisiin.
- Horisontaalisen yhteistyön avulla tuotetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa kulttuuripalveluita päiväkodeille ja senioreille.
- Musiikkioppilaitokset pystyvät entistä paremmin vastaamaan erityisesti rytmi- ja kansanmusiikin opetuksen haasteisiin.
- Musiikkioppilaitokset tekevät merkittävästi nykyistä enemmän yhteistyötä perusopetuksen ja lukion kanssa.
- Taidekasvatusjärjestelmän eri osa-alueet (taiteen perusopetuksen yleinen ja laaja oppimäärä sekä muut taidekasvatusta järjestävät tahot) ja eri taiteet toimivat yhteistyössä, tukevat toisiaan ja kehittävät monimuotoista ja -arvoista taidekasvatusta.
- Luodaan joustava musiikkikasvatusjärjestelmä, joka mahdollistaa musiikin harrastamisen ja opiskelun oppijan omista lähtökohdista ja tavoitteista käsin sekä antaa tarvittaessa valmiudet alan ammatillisiin opintoihin.
- Musiikkioppilaitokset säilyttävät itsenäisen aseman oppilaitoksina, niillä on edelleen oma talous ja niitä johtavat alan koulutuksen saaneet henkilöt.

TOIMENPITEET

- Lisätään 170 000 tunnilla taiteen perusopetuksen musiikin valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävää tuntimäärää (tuntimäärä on enintään 1 679 000 tuntia).
- Kunnat osallistuvat taiteen perusopetuksen rahoittamiseen toiminnan järjestämisestä aiheutuvien todellisten kustannusten mukaisesti.
- Riittävän julkisen tuen avulla lisätään opetuksen saatavuutta ja alueellista tasa-arvoa.
- Kehitetään opetusta uudet oppimiskäsitykset ja musiikkiympäristön muutokset huomioon ottaen.
- Rakennetaan opetussuunnitelmaan erilaisia opintopolkuja ja vahvistetaan niiden joustavaa käyttöä vahvistamaan moniarvoisuutta ja oppilaslähtöisyyttä.
- Kehitetään monimuotoista musiikkikasvatusta sekä opettajien jatko- ja täydennyskoulutusta vastaamaan paremmin musiikkikasvatuksen eri kohderyhmien tarpeita eri musiikkikasvatus- ja koulutustahojen yhteistyön sekä musiikkineuvoston Monimuotoinen musiikki -hankkeen avulla.
- Taiteen perusopetusta järjestävät oppilaitokset toimivat yhteistyössä ja etsivät synergioita.
- Koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään yhteistyössä alueen taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa, ja musiikkitoiminnasta ja -opetuksesta vastaavat alan koulutuksen saaneet musiikkikasvattajat.

- Edistetään eri taiteiden välistä yhteistyötä ja siitä saatavia synergiaetuja sekä taidekasvatuksen yhteiskunnallista asemaa oppilaitosten välisen yhteistyön ja vuonna 2008 perustetun Taiteen perusopetusliitto TPO ry:n avulla.
- Opetusministeriö seuraa taiteen perusopetusta ja osallistuu sen kehittämiseen.

MUSIIKIN AMMATILLISEN TOISEN ASTEEN KOULUTUS

Suomessa toisen asteen koulutus sisältää lukiokoulutuksen ja eri alojen ammatillisen peruskoulutuksen. Ammatillisten perustutkintojen päätavoitteena on ammatillinen osaaminen. Konservatorioiden edustamalla ammatillisella peruskoulutuksella on merkittävä rooli musiikkialan koulutusjatkumon keskellä, missä se samalla tarjoaa lukiolle vaihtoehtoisen koulutusväylän. Musiikkialan ammatillisen peruskoulutuksen suorittaminen samanaikaisesti lukiokoulutuksen kanssa

on myös mahdollista. Myös lukion jo suorittaneita opiskelijoita hakeutuu konservatorioihin kehittämään musiikin ja tanssin taitojaan, lisäksi aikuiset voivat suorittaa näyttötutkinnon. Osa konservatorioista on yksityisen koulutuksen järjestäjän ylläpitämiä, useimmat ammatillisen koulutuksen osalta alle 100 opiskelijapaikan oppilaitoksia, osa puolestaan toimii monialaisen ammattioppilaitoksen yhteydessä.

NYKYTILA

Konservatorioiden tehtävät jakaantuvat kolmeen osa-alueeseen: musiikin ja tanssin ammatillisen toisen asteen koulutus, laajan oppimäärän mukainen musiikin ja tanssin perusopetus ja alueellinen kulttuuriulottuvuus, joka tulee esiin laaja-alaisena yhteistyönä taidealan muiden toimijoiden kanssa.

Konservatorioiden tarjoama koulutus antaa hyvät valmiudet työelämään ja musiikkialan jatko-opintoihin. Tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa edellytetään jo ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa.

TAVOITTEET

- Nykyisen rahoitusjärjestelmän turvaaminen, jossa on huomioitu yksilöopetuksen vaatima resurssi.
- Tulorahoitusmallia tarkastellaan kriittisesti.
- Joustavan opintoajan turvaaminen (mahdollisuus suorittaa kaksois- ja kolmoistutkintoja).

TOIMENPITEET

- Lisätään alueellista vaikuttamista.
- Selvitetään uusien ammatti- ja erityisammattitutkintojen tarvetta työelämässä.
- Lisätään resursseja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen.
- Yksikköhintojen kehitys turvataan.
- Näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen osoitetaan riittävästi rahoitusta.

MUSIIKIN KORKEA-ASTEEN KOULUTUS

Suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä noudatetaan ns. duaalimallia, jossa korkea-asteen koulutus jakaantuu kahdelle sektorille: ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Tämän mallin mukaisesti toimitaan myös

musiikkikoulutuksessa. Ruotsinkielisen väestönosan tarpeet on huomioitu siten, että Sibelius-Akatemia on kaksikielinen yliopisto ja ammattikorkeakouluyksiköistä Pietarsaari on ruotsinkielinen.

AMMATTIKORKEAKOULUN MUSIIKIN KOULUTUSOHJELMAT

Ammattikorkeakouluissa musiikin koulutuksen tehtävänä on toteuttaa työelämän tarpeisiin vastaavaa koulutusta, toimia alueellisena

vaikuttajana sekä tehdä musiikin alaa koskevaa tutkimus- ja kehittämistyötä.

NYKYTILA

Ammattikorkeakoulutasoista opetusta annetaan Suomessa kymmenessä monialaisessa ammattikorkeakoulussa yhdessätoista koulutusohjelmassa. Koulutus sisältää eri paikkakunnilla erilaisia suuntautumisvaihtoehtoja. Ammattikorkeakouluissa annetaan musiikkipedagogi (AMK) ja muusikko (AMK) -tutkintoihin johtavaa nuorisoasteen ja aikuisten koulutusta, ylempään amk-tutkintoon johtavaa aikuiskoulutusta sekä avoimen AMK:n koulutusta ja ammatillisia erikoistumisopintoja. Musiikkipedagogin

(AMK) -tutkintoon johtava koulutus antaa opettajan yleisen pedagogisen pätevyyden.

Ammattikorkeakoulujen musiikin koulutusohjelmien vahvuutena on pedagoginen osaaminen ja instrumenttiopetuksen koulutusalan pitkä historia. Koulutustehtävä on selkeä ja sillä on luonteva yhteys eri koulutusasteisiin ja sidosryhmiin. Bolognan prosessi on tuonut uusia mahdollisuuksia korkeakoulujen väliseen liikkuvuuteen ja yhteistyöhön. Kansainvälinen toiminta opiskelijavaihtoihin on vireää.

TAVOITTEET

- Tarkoituksenmukainen yksikkökoko sekä yhteistyö ja työnjako koko musiikin koulutuskentän kesken.
- Musiikin koulutuksen aseman selkiyttäminen osana AMK:n monialaista koulutusympäristöä.
- Monialaisen koulutusympäristön mahdollisuuksien hyödyntäminen.
- Kansainvälisen yhteistyön laadullinen kehittäminen.
- Musiikkialan yrittäjyyden haasteisiin vastaaminen.
- Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon laajeneminen sisällöllisesti ja alueellisesti.
- Opiskelijälähtöisyys – koulutuksessa otetaan huomioon jokaisen opiskelijan henkilökohtainen ammatillinen oppimis- ja kasvuprosessi.

TOIMENPITEET

- Kehitetään yhteyttä eri koulutusasteiden ja sidosryhmien kesken.
- Saadaan ylemmän amk-tutkinnon anto-oikeus useille ammattikorkeakouluille.

- Kehitetään menetelmiä, joilla Bolognan prosessin mahdollisuudet todentuvat.
- Selkiytetään yksikkökohtaista tehtäväjakoa.
- Kehitetään verkkopedagogiikkaa.
- Vahvistetaan tutkimus- ja kehitystoimintaa (t&k).
- Kehitetään avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaa.
- Nopea reagointi työelämän muuttuviin tarpeisiin.

YLIOPISTOJEN MUSIIKKIKASVATUS JA -KOULUTUS

NYKYTILA

Musiikin aineenopettajia valmistuu Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolta, Jyväskylän yliopiston humanistisesta tiedekunnasta ja Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta. Jyväskylässä ja Oulussa on mahdollista saada kahden aineen opettajakelpoisuus. Lisäksi musiikkitieteen koulutusta annetaan Turun, Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Joensuun yliopistossa on taito- ja taideaineiden pedagogiikan kehittämissyksikkö, jossa musiikkikasvatuksen tutkimus on merkittävä osa-alue. Sekä luokanopettajan että musiikinopettajan kelpoisuuden tarjoavat uudet koulutuslinjat Jyväskylässä, Oulussa ja Turussa vahvistavat musiikinopettajakoulutusta ja tarjoavat myös vaihtoehdon alueellisesti kaikkien koulujen musiikinopetuksen turvaamiseen.

Lastentarhan- ja luokanopettajakoulutuksissa kaikille opiskelijoille annettavien monialaisten opintojen kohdalla musiikkikoulutuksen osuus saattaa opiskelijan henkilökohtaisten valintojen perusteella jäädä vähäiseksi.

Musiikkiterapian ammattiin johtavaa koulutusta annetaan ammattikorkeakoulujen lisäksi Jyväskylän yliopiston yhteydessä olevassa Eino Roiha-instituutissa, ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta Jyväskylän yliopiston musiikkiterapian maisteriohjelmassa. Jyväskylän yliopistossa voi suorittaa myös musiikkiterapian jatko-opinnot. Musiikkikasvatuksen tutkimus on lisääntynyt ja laaja-alaistunut huomattavasti viimeisen viiden vuoden aikana. Musiikkikasvatuslehden sekä Musiikkiterapia-lehden kautta tutkimustulokset ovat välittyneet lisääntyvässä määrin myös alan ammattikunnan käyttöön.

TAVOITTEET

- Suomalaisen korkea-asteen koulutus on kansainvälisesti vahvaa.
- Musiikkialan opetus- ja tutkimustehtäviin koulutetaan ammattinsa laaja-alaisesti hallitsevia, motivoituneita osaajia.
- Perehtyneisyys maahanmuuttajakoulutukseen sekä eri ikäryhmien opetukseen ja ohjaukseen laajentaa musiikin opettajien työllistymismahdollisuuksia.
- Musiikin tutkijoiden keskinäistä yhteistyötä lisätään.

TOIMENPITEET

- Uudet musiikin alan koulutushaasteet resursoidaan riittävällä tasolla.
- Ammattikorkeakoulut ja yliopistot selkiyttävät edelleen työnjakoaan ja rakentavat uusia, mielekkäitä yhteistyökuvioita.
- Musiikin tutkimuksen alalla toimivat muodostavat verkostoja, joissa paneudutaan tulevaisuuden kannalta tärkeisiin tutkimusalueisiin.
- Musiikin tutkimukseen suunnattavaa rahoitusta keskitetään monitieteisiin, myös kansainvälisesti merkittäviin hankkeisiin.

SIBELIUS-AKATEMIA

Suomen ainoa musiikkiyliopisto, Sibelius-Akatemia, luo edellytykset korkeatasoiselle taiteelliselle toiminnalle, tutkimukselle ja opetukselle sekä niihin pohjautuvalle oppimiselle ja hyvinvoinnille. Sen tradition ylläpi-

tämiseen ja musiikkikulttuurin uudistamiseen perustuva toiminta ylittää rajoja ja toteutuu tiiviissä vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa (Sibelius-Akatemian missio 2012).

NYKYTILA

Laadun ylläpitämisessä nykyisten taloudellisten kehysten sisällä on kova haaste ja organisaatioon kohdistuvat kovat tuottavuuden paineet. Organisaatiossa koetaan silti sisäistä yhteenkuuluvuutta ja henkilöstö on sitoutunut. Tilat ovat tehokkaassa käytössä, 24 h/vrk. Nuoriso-, perus- ja jatkokoulutuksessa on toistaiseksi voitu taata korkea yksilöopetusmäärä. Sibelius-Akatemian tärkeimpänä rekrytointipohjana toimii suomalainen musiikkikasvatusjärjestelmä. Työllistymisaste on korkea. Yliopistolla on laaja tarttumapinta ja vaikuttavuus musiikkikulttuuriin maassamme. Sibelius-Akatemian koulutus kattaa lähes kaikki musiikin alat.

Taiteen parissa tehtävä tutkimus on viime vuosien aikana vilkastunut, mutta tutkimustulosten heijastuminen musiikin tekemisen arkeen ja tiedon siirtyminen ammattikunnan käyttöön vaatii toimenpiteitä. Suomalainen korkea-asteen musiikkikoulutus vahvistaa edelleen

edelleen asemaansa huippuosaajien kouluttajana myös kansainvälisesti.

Perinteisen koulutuksen rinnalla pyritään vastaamaan entistä paremmin myös uusiin haasteisiin. Muusikon ja musiikkialan opetus- ja tutkimustehtäviin koulutetaan huipuspesialistien ohella entistä enemmän laajalaisia sekä monitaitoisia osaajia. Eri ikä- ja väestöryhmien, myös maahanmuuttajien tarpeet otetaan kasvavassa määrin huomioon muusikkojen ja musiikinopettajien koulutuksessa.

Musiikkikasvatusta koskeva tutkimustieto on helposti löydettävissä ja saatavilla. Yhteistyö musiikkikasvattajien ja tutkijoiden välillä on tiivistä, ja tutkimusvoimavarat kohdistetaan sekä tutkimuksellisesti että käytännön musiikkikasvatustyön kannalta mielekkäisiin alueisiin.

TAVOITTEET

- Perus- ja jatkokoulutuksen suhde on selkeä sekä jäsentynyt ja tutkimuksen asema vahvistunut.
- Tutkinnot ovat joustavia ja pystyvät reagoimaan yhteiskunnan muuttuviin haasteisiin.
- Opetustilat sijaitsevat lähellä toisiaan.
- Opetushenkilökunta ja opiskelijajakauma on kansainvälinen ja vieraskielistä opetusta on tarjolla riittävästi ja laadukkaasti.
- Opetus hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa.
- Resurssit ovat riittävät.

TOIMENPITEET

- Kehitetään aikuiskoulutusta.
- Kehitetään tilauskoulutusta.
- Perustetaan soveltavan musiikintutkimuksen keskus, jonka tehtävänä on parantaa tutkimustiedon välittymistä musiikkikasvatuksen kentälle.

Neurologian viimeisimmät tutkimukset ovat osoittaneet kuinka musiikki "pakottaa" aivojen osa-alueet kommunikoimaan keskenään. Aivojen osa-alueiden parantuneen kommunikaation avulla selitetään myös se tosiasia, että musiikkia opiskelevat lapset pärjäävät keskimäärin muita oppilaita paremmin koulussa ja osoittavat lahjakkuutta myös esimerkiksi matematiikassa. Mielenkiintoista on, että aivojen kehittyminen on nähtävissä myös ulkoisesti.

Markku Partinen, MD, PhD

Musiikissa on jotain, joka on universaalista. Ilman muodollistakin koulutusta ihminen pystyy nauttimaan siitä. Eikä itselle iloa tuottava soittaminenkaan vaadi Niccolo Paganinin sormia.

Merkille pantavaa on myös että ammattimuusikot tuntuvat nauttivan työstään jopa siinä määrin, että heitä on ollut helppo saada mukaan harrastajavoimin toteutettuihin projekteihin.

Jos yhteiskunnan muillakin alueilla vallitsisi samanlainen yhteisen tekemisen henki kuin muusikoiden joukossa, mikä Suomessa olisi eläessä. Yhteiskunnan kannattaisikin panostaa enemmän musiikin koulutukseen ja edesauttaa nuoria sitä harrastamaan. Ties vaikka musiikki olisi se kieli, jolla me mykät suomalaiset osaamme keskenämme keskustella.

Kalle Isokallio, kirjailija

2. MUSIIKKI AMMATTINA

Musiikin ammattilaisten määrä Suomessa on verrattain suuri ja ammatillisten valmiuksien taso korkea. Keskeinen menestystekijä tältä osin on maamme kattava musiikin opetus, joka eri muodoissaan on myös musiikkialalla suuri työllistäjä. Muista muusikoista työllistävästä tahoista merkittävimmät ovat orkesteriverkosto ja seurakunnat. Lisäksi maassamme toimii runsaasti itsensä työllistäviä freelance-muusikoita, säveltäjiä ja sanoittajia etenkin rytmimusiikin alalla.

Koulutusjärjestelmän ja ammatillisen kentän tarpeiden yhteensovittaminen edellyttää kehittämistyötä kaikilta osapuolilta sekä etenkin alalle erityisten työn tekemisen muotojen huomioon ottamista.

Budjettirahoitukseen siirtyvistä kulttuuri-toiminnoista vapautuvat veikkausvoittovarot tulee käyttää tuotonjakolain hengen mukaisesti musiikkiin ja muihin taiteisiin.

ORKESTERIT, YHTYEET JA KUOROT

NYKYTILA

Suomalainen orkesteriverkko on kattava ja hyvin toimiva. Tuhannen muusikon muodostamat 30 orkesteria konsertoivat yli 1500 kertaa vuodessa yhteensä miljoonalle kuulijalle. Orkestereillamme on myös verrattain hyvä kansainvälinen näkyvyys ja arvostus.

Säännöllisen valtionavun piirissä ovat sinfoniaorkestereiden ja niitä vastaavien pienempien kokoonpanojen lisäksi UMO Jazz Orchestra, Vantaan Viihdeorkesteri, kansanmusiikkiyhtye Tallari sekä lastenmusiikkiorkesteri Loiskis. Harkinnanvaraista tukea myönnetään vuosittain noin 30 yhtyeelle. Radion Kamarikuoron lopetettua toimintansa ainoa julkisin varoin ylläpidetty ammattikuoro on Kansallisoopperan kuoro, jonka tehtäviin varsinaisen kuoromusiikin esittäminen ei kuulu.

Kuntien osalta orkesterien rahoituksessa on joillakin paikkakunnilla suuria vaikeuksia ja myös todellisia supistamis- tai lakkauttamis-

uhkia. Kaikilla orkestereilla ei ole riittävästi vakansseja eikä asianmukaista konserttisalia täysipainoiseen orkesteritoimintaan, ja hallinnon tehtäväkentän jatkuvan laajentamisen vuoksi henkilökuntaa on kauttaaltaan liian vähän.

Korkeatasoisten pienyhtyeiden toimintamahdollisuudet varsinkin tyyllisten valtavirtojen ulkopuolella ovat kapeat, minkä seurauksena kotimaisella yleisöllä on varsin heikot mahdollisuudet valtakunnallisesti päästä kuulemaan korkeaa kansainvälistä tasoa edustavien taiteilijoidemme esityksiä.

Tuottaja- ja management-koulutusta on ryhdytty järjestämään, mutta tuottaja-osaamista ei riittävästi hyödynnetä. Tämä näkyy konserttitoiminnan lyhytjänteisyytenä ja kansainvälisten yhteyksien puuttumisena.

Asianmukaisten ja kohtuuhintaisten työtilojen saaminen on ammattimuusikoille vaikeaa.

TAVOITTEET

- Orkesterien toimintaedellytykset on kestävästi turvattu niin, että taiteellisesti sekä toiminnallisesti mielekkään orkesteritoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen on mahdollista. Orkestereilla on toiminnan kannalta riittävä määrä muusikkoja, toimivat konserttitalit sekä tarpeelliset hallinnolliset resurssit. Yhteiskunnan ylläpitämiä, ammattimaisia kuoroja on perustettu suurimpiin kaupunkeihin ja kuntiin sekä Yleisradion yhteyteen.
- Alueellista yhteistyötä hyödyntämällä orkesteri- ja kuorokentän resursseja käytetään tehokkaasti.
- Yleisöllä kaikkialla Suomessa on jatkuvasti mahdollisuus kuulla kotimaista, korkeatasoista ja monimuotoista elävää musiikkitarjontaa asuinpaikkakunnallaan tai lähialueella.
- Musiikkituottajien sekä managerien ammattitaito ja organisoituminen ovat kansainvälisellä tasolla ja niitä hyödyntäen suomalaisen musiikin vienti on entisestään tehostunut ja se myös tulouttaa merkittävästi varoja kotimaahan mm. tekijänoikeustuloina.
- Muusikoilla on asuinpaikkakunnallaan saatavilla ammattinsa harjoittamiseen soveltuvia työtiloja.

TOIMENPITEET

- Valtio ja kunnat yhdessä turvaavat orkesterien tuotannolliset, taiteelliset ja hallinnolliset resurssit todellista kustannustasoa vastaavalla julkisella rahoituksella. Orkesterien alueellista toimintaa ja yhteistyötä musiikkikasvatuksen kanssa kehitetään. Koti- ja ulkomaisen kiertuetoiminnan julkinen rahoitus turvataan.
- Orkestereiden valtionosuusjärjestelmän kehittämistä jatketaan siten, että yli sadan henkilötyövuoden vaje saadaan kurottua umpeen. Säännöllistä valtionapua korotetaan ja sen piiriin otetaan lisää ammattimaisesti toimivia orkestereita ja kuoroja.
- Laadukkaiden pienyhtyeiden esiintymistoimintaa ryhdytään tukemaan kevyisiin rakenteisiin ja paikallisten toimijoiden osaamiseen nojaavan klubitukijärjestelmän kautta. Järjestelmä tarjoaa kansalaisille monipuolisia musiikkielämyksiä koko maassa mm. rytmi-, kansan- ja kamarimusiikin parissa.
- Hankkeita asianmukaisten työtilojen saamiseksi musiikin ammattilaisille tuetaan julkisin varoin Taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman mukaisesti.

FREELANCE-MUUSIKOT, SÄVELTÄJÄT JA SANOITTAJAT

NYKYTILA

Vakinaisia virkoja ja toistaiseksi voimassa olevia työsuhteita on musiikin ammattilaisilla opetuslalla, seurakunnissa ja sinfonia-orkestereissa sekä musiikkiterapeuteilla sairaaloissa ja erilaisissa laitoksissa. Muut alan työt tehdään freelancerina työsuhteessa tai yrittäjäasemassa. Paine pakkoyrittäjyyteen näkyy myös musiikkialalla.

Apurahansaajien sosiaaliturva toteutettiin vuoden 2009 alusta. Yrittäjäeläkettä maksavien taiteilijoiden tilanne on edelleen ongelmallinen. Freelancereiden työttömyysturvassa on ongelmana se, että palkka- ja yrittäjätuloa ei voi yhdistää ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa.

Tekijänoikeustulojen kausivaihtelujen tasaiminen on hallitusohjelmassa, mutta epäkohdan korjaaminen on kesken.

Ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrä on edelleen riittämätön.

TAVOITTEET

- Taiteilija- ja kulttuuriyrittäjyyttä tuetaan yhteiskunnassa yhtenä luovan talouden keskeisimmistä tekijöistä, mutta yrittäjyys on musiikkialalla vapaaehtoinen valinta.
- Taiteilijoiden työttömyysturvaa selkeytetään. Freelancereiden työttömyysturvassa ratkaistaan se, kuinka palkka- ja yrittäjätuloa voi yhdistää ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa.
- Musiikkialan pätäkätöissä sosiaaliturva on samalla tasolla kuin toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa. Tekijänoikeustuloja kohdellaan oikeudenmukaisesti sosiaaliturvaetuuksia määriteltäessä ja verotuksessa. Taiteilijaeläkkeiden määrä vastaa tosiasiallista tarvetta suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle.

TOIMENPITEET

- Tarpeelliset selvitys-, lainsäädäntö- ym. hankkeet musiikkialan pätäkätöissä toimivien sosiaaliturvan kehittämiseksi käynnistetään.
- Tekijänoikeustulojen kohtelu sosiaaliturvaetuksien määräämisen ja verotuksen yhteydessä saatetaan oikeudenmukaiseksi sekä yhdenmukaiseksi. Käynnistetään selvitystyö lainsäädännön kehittämistarpeen ja -mahdollisuuksien kartoittamiseksi.
- Selvitetään yhteistyössä alan työmarkkina- ym. osapuolten kesken käytettävissä olevat keinot eläkeuudistuksen aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi tai lieventämiseksi sinfoniaorkestereissa.
- Ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin varataan lisäystarvetta vastaava määräraha.
- Musiikkiyrittäjyyden kehittymistä tuetaan entistä laajemmin yhdeksi luovan talouden ja viennin vetureista.

OPETUSALA JA SEURAKUNNAT

NYKYTILA

Musiikinopetuksen ammattilaisista ja seurakuntien kanttoreista muodostuu koko maan kattava verkosto, jonka merkitys musiikkielämän toimivuudelle on etenkin haja-asutusalueilla tärkeä. Pienillä paikkakunnilla ei päätoimisuutta edelleenkään usein pystyttyä

takaamaan, mikä vaikeuttaa pätevän työvoiman rekrytointia. Kunta- ja seurakuntaliitosten myötä edellytykset päätoimisiin työsuhteisiin ovat paranemassa, mutta musiikkivirkojen kokonaismäärä uhkaa toisaalta laskea.

TAVOITTEET

- Musiikkioppilaitosten ja seurakuntien musiikin ammattilaisten yhteistyöverkosto osallistuu entistä tehokkaammin alueellisen konserttitoiminnan kehittämiseen. Myös pienillä paikkakunnilla on musiikkialan tehtävien menestykselliseen hoitamiseen tarvittava määrä alan päätoimisia virkoja.

TOIMENPITEET

- Poistetaan lainsäädännölliset esteet eri oppilaitosmuotojen, kuntien eri sektorien ja seurakuntien yhteisten virkojen tieltä.
- Tuetaan musiikin alueellisten toimijoiden osallistumista tuottaja- ja Arts Management -koulutukseen.

MUSIIKKITERAPIA JA MUSIIKKI HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

NYKYTILA

Musiikkiterapialla on pitkälle kehittynyt ja vakiintunut koulutus- ja tutkimustoiminta. Ammattilaisten määrä on kasvanut tasaisesti ja kysyntä on lisääntynyt musiikkiterapian mahdollisuuksien tiedostamisen myötä. Musiikkiterapeuttien asemaa vaikeuttaa edelleen TEO:n (terveydenhuollon oikeus- turvakeskus) nimikesuojan puuttuminen.

Musiikin hyvinvointia edistävät vaikutukset ovat tutkimusten ja kokemusten myötä yhä paremmin tiedossa, mutta yhteiskunnan rakenteissa ei riittävästi hyödynnetä musiikkiterapeuttien ammattitaitoa esim. perustamalla työpaikkoja alan ammattilaisille.

TAVOITTEET

- Musiikkiterapeutit saavat ammattinimikkeelleen suojan ja heidät hyväksytään TEO:n ylläpitämään terveydenhuollon ammattihenkilörekisteriin. Tämä parantaa potilasturvaa, terapeuttien ja asiakkaiden oikeusturvaa ja on takaamassa hoidon ja kuntoutuksen laatua.
- Musiikin vaikutusmahdollisuuksia terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä ja mahdollistajina hyödynnetään eri yhteiskunnan osa-alueilla monipuolisesti.
- Otetaan aktiivisesti huomioon erilaisten marginaaliryhmien tarpeet, yhteisöllinen näkökulma sekä äänimaailman vaikutus ihmisten hyvinvointiin.

TOIMENPITEET

- Musiikkiterapian asemaa käsitellään psykoterapiakoulutuksen uudistustyössä ja neuvottelut sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön kanssa luovat perustan musiikkiterapeuttien tutkinto- ja ammattinimikkeen saamiseen. Tämän jälkeen Terveydenhuollon oikeus- turvakeskuksella on mahdollisuus ottaa musiikkiterapeutit mukaan ammattihenkilörekisteriin.
- Perustetaan musiikkiterapeuttien virkoja uusiin kohteisiin, esimerkiksi kouluihin ja muihin oppilaitoksiin sekä vanhusten hoitolaitoksiin.
- Lisätään ja kehitetään yhteisöllisiä musiikillisen kokemuksen mahdollisuuksia.

MUSIIKIN TIEDOTUS, MARKKINOINTI JA TUTKIMUS

NYKYTILA

Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen (FIMIC) valtionrahoitus on nykyisellään huomattavasti pienempi verrattuna muihin taiteen tiedotuskeskuksiin.

Kaupallisemman musiikin vientiorganisaatio Musex on työ- ja elinkeinoministeriön rahoit-

uksen piirissä, mutta alan yritykset eivät pysty hyödyntämään tuotteistamisen, tuotekehityksen ja kansainvälisten jakelukanavien markkinoinnin investointeja.

Suomalaista musiikkialaa elinkeinona koskeva tutkimustieto on vähäistä.

TAVOITTEET

- Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen FIMIC:in valtion tuki on vähintään muiden taiteen tiedotuskeskusten tasolla.
- Suomalaisten musiikkialan yritysten tulee päästä tuotteistamisen, tuotekehityksen ja kansainvälisten jakelukanavien markkinoinnin investointien piiriin, kuten esimerkiksi Ruotsissa, Ranskassa ja Kanadassa.

TOIMENPITEET

- Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen FIMIC:in valtion tuki korotetaan vähintään muiden taiteen tiedotuskeskusten tasolle.
- Laaditaan 10 miljoonan euron investointiohjelma musiikin tuotteistamiseen, tuotekehitykseen ja kansainvälisten jakelukanavien markkinointiin.
- Musiikkialaa koskevaa tutkimusta ja sen rahoitusta moninkertaistetaan.

YLEISRADIO JA MUSIIKKIJOURNALISMI

NYKYTILA

Yleisradion julkisen palvelun tehtäviin kuuluu "tuottaa, luoda ja kehittää kotimaista kulttuuria, taidetta ja virikkeellistä viihdettä" (Laki Yleisradiosta 3 luku 7 §).

Yleisradion rooli kotimaisen musiikkikulttuurin esille tuojana ja ylläpitäjänä on edelleen keskeinen, vaikka esimerkiksi muusikkoja työllistyy ohjelmatyössä enää alle puolet vuosikymmenen takaiseen tasoon verrattuna. Musiikkiohjelmat saavat ohjelma-

aikaa, mutta Ylen rooli työllistäjänä ja tuottajana on merkittävästi supistunut.

Yleisradion maakuntaradioiden musiikki-toimitukset on lakkautettu, mikä entisestään vaikeuttaa paikallisen musiikkitarjonnan esillepääsyä. Nykyisin äänitemusiikki valitaan maakuntaradioihinkin valtakunnallisesti, mikä vähentää tarjonnan monimuotoisuutta.

TAVOITTEET

- Yleisradio huolehtii kulttuuritehtävästään musiikkikulttuurin osalta esittämällä monipuolista sekä alueellisesti kattavaa kotimaista musiikkia ohjelmistossaan.
- Uusien jakelukanavien käyttö tukee monimuotoista musiikkitarjontaa.
- Musiikkitoimittajien ammattitaitoa hyödynnetään nykyistä enemmän ohjelmien teossa.

TOIMENPITEET

- Yleisradiolle taataan riittävät resurssit ylläpitää monipuolista musiikin esitystoimintaa.
- Yleisradio lisää omaa musiikkituotantoaan.
- Uuden kotimaisen ja tekijänoikeudellisesti suojatun musiikin soittamista Radio Ylen 1:ssä tai muilla kanavilla ei rajoiteta tekijänoikeusmaksujen säästämiseksi.
- Ylen kulttuuritehtävän sisältö musiikin osalta täsmennetään. Yleisradion hallintoneuvosto, Yleisradion hallitus ja toimitusjohtaja, eduskunta ja sen sivistysvaliokunta sekä liikenneministeriö varmistavat, että Yleisradion julkisen palvelun tehtävät ja lain määräämät tavoitteet toteutuvat. Tausta-aineistona käytetään mm. Suomen Akatemian rahoittamaa radiomusiikkia käsittelevää tutkimusta sekä muita selvityksiä.

TEKIJÄNOIKEUS

NYKYTILA

Musiikin verkkokauppa on kehittymässä tallennekaupan ohella aidoksi liiketoiminnaksi, ja musiikkia on verkosta saatavissa laillisesti. Suomalaisen musiikin saatavuus verkosta ei kuitenkaan ole vielä kattavaa. Musiikin laitton levitys on edelleen huomattava laillisen verkkojakelun kehittymisen este. Suomalaiset internet-operaattorit ovat haluttomia yhteistyöhön laittoman tiedostojakelun kitkemiseksi.

Kansalaismielipide on muuttunut tekijöiden kannalta jonkin verran myönteisemmäksi etenkin sen vuoksi, että internetin vapauden ihannoimisen sijaan verkkoympäristöön halutaan myös tiettyä valvontaa ja sääntelyä.

Työsuhdetekijänoikeutta koskeva lainsäädäntöhanke on vireillä. Muusikoiden ja äänitetuottajien tekijänoikeuksien suoja-ajan pidentämistä valmistellaan.

TAVOITTEET

- Suomalainen äänitteille tallennettu musiikki on verkosta kattavasti ja tekijänoikeudet turvavasti saatavissa. Laitton verkkojakelu on saatu kuriin oikeudenomistajien, internet-operaattoreiden ja yhteiskunnan yhteisillä toimilla. Tekijänoikeuksien valvontaan on myös käytännössä toimivia keinoja.
- Alan sopimuskulttuuri on läpinäkyvää ja myös kotimaisten toimijoiden aseman kestäväällä tavalla huomioon ottavaa. Kansallisten tekijänoikeusjärjestöjen toimintaedellytykset on turvattu tavalla, joka ottaa huomioon Suomen erityisolosuhteet ja kulttuurimme monimuotoisuuden.
- Hallitus ja eduskunta ovat hylänneet vireillä olleen hankkeen tekijänoikeuslain työsuhdeolettamasta.

- Muusikoiden ja äänitetuottajien tekijänoikeuden suoja-aikaa on pidennetty tavalla, joka takaa sen, että taloudellinen hyöty suoja-ajan pidentämisestä kanavoituu myös taiteilijoille.

TOIMENPITEET

- Musiikkineuvosto toimii sen hyväksi, että koko suomalainen musiikkiala suhtautuu myönteisesti tekijänoikeuksiin ja vaikuttaa osaltaan siihen, että myös kansalaisten ja päättäjien asenteet muuttuvat aikaisempaa myönteisemmiksi.
- Musiikkialan toimijat tekevät yhteistyötä suomalaisen musiikin kattavan ja laillisen verkkojakelun edistämiseksi. Päättäjien asenteisiin vaikutetaan, jotta he ymmärtävät, miten tärkeää on saada internet-operaattorit - tarvittaessa lainsäädännöllä - yhteistyöhön laittomuuksien kitkemiseksi.
- Musiikkineuvoston jäsenjärjestöt edistävät alan sopimuskulttuuria. Musiikkineuvoston lausunnoissa vastustetaan työsuhdetekijänoikeutta, kannatetaan lähioikeuksien suoja-ajan pidentämistä sekä korostetaan kansallisten tekijänoikeusjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamisen tärkeyttä.

MUSIIKKILÄÄKETIEDE JA TYÖSUOJELU

NYKYTILA

Meluvammat ovat yhä tavallisempia musiikin ammattilaisten keskuudessa. Liian korkea melualtistus on edelleen ongelma niin

sinfoniaorkesterien, freelance-muusikkojen kuin musiikinopettajienkin työympäristöissä.

TAVOITTEET

- Meludirektiivi on saatettu Suomessa voimaan musiikkialan toimijoiden yhteinen näkemys huomioon ottaen. Melualtistusta musiikkityössä tutkitaan kattavasti ja säännöllisesti, ja työperäinen altistus on rajoitettu tasolle, jolla se ei vaaranna musiikin ammattilaisten terveyttä ja työkykyä.

TOIMENPITEET

- Käynnistetään musiikkialan toimijoiden ja viranomaisten kesken tarpeellinen yhteistyö meludirektiivin toteuttamiseksi ja alan ammattilaisten meluvammariskin minimoimiseksi.

Taide on suurta vapautta, jota taiteilija symboloi. Taiteilija ei ketään paranna, mutta taide voi kylläkin antaa suuria mahdollisuuksia ihmiselle.

Rafael Wardi, taiteilija

3. MUSIIKKI HARRASTUKSENA

Valtaosa suomalaisista harrastaa musiikkia jollakin tavoin, joko itse aktiivisesti musiikkia tuottamalla, kuten laulamalla ja soittamalla tai käymällä konserteissa ja kuuntelemalla musiikkia. Musiikki on usein pitkäaikainen harrastus. Monilla se on alkanut jo lapsuudessa ja jatkuu läpi koko elämän. Jotkut voivat löytää musiikin uudelleen. Musiikkiharrastuksen voi aloittaa myös aikuisena. Lisääntyvä maahanmuuttajaväestö asettaa omat haasteensa, ja tämä tulee ottaa huomioon suunniteltaessa eri ikäisille kohdennettuja musiikin harrastusmahdollisuuksia.

Tavoitteina voi olla oman yksilöllisen laulu- ja/tai soittotaidon kehittäminen ja ylläpitäminen. Kuoron ja orkesterin toiminnassa taas korostuu yhteisötoiminnan merkitys ja yhteisöllinen vuorovaikutus. Musiikkiharrastus tuo

toiminnassa mukana oleville ihmisille iloa ja nautintoa. Se mahdollistaa sosiaalisten kontaktien syntymisen sekä sosiaalisten ja kulttuurirajojen ylittämisen.

Suomessa on useita tahoja, jotka tarjoavat musiikkiharrastusmahdollisuuksia eri paikkakunnilla ympäri Suomea. Mahdollisuuksia on eri ikäryhmille alkeisopetuksesta pitkälle opinnoissaan edenneiden harrastustoimintaan. Musiikin opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia tarjoavat mm. kansalais- ja työväenopistot, seurakunnat, Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto (Sulasol), Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF), Suomen Puhallinorkesteriliitto (SPOL), Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskuksen jäsenjärjestöt sekä Suomen Oopperaliitto, Finlands Operaförbund (SOL).

VARHAISKASVATUS

NYKYTILA

Kodeilla on hyvin erilaiset lähtökohdat antaa lapselle elävä kosketus musiikkiin. Päiväkodit ovat erilaisia ja henkilökunnan koulutus antaa vaihtelevasti valmiuksia musiikkikasvatukseen hoitamiseen. Musiikkioppilaitosten

musiikkileikkikoulujen lisäksi seurakunnat, työväen- ja kansalaisopistot, erilaiset järjestöt ja yksityiset tahot järjestävät maassamme varhaisiän musiikkikasvatusta.

TAVOITTEET

- Kodin roolia ja vastuuta myönteisen musiikkikasvatuksen antajana on entisestään korostettava. Perheille suunnattuja musiikin harrastamisvaihtoehtoja tulisi saada lisää.
- Päiväkotien henkilöstöllä tulee olla riittävä musiikkikoulutus sekä aikaa suunnitella ja toteuttaa musiikkitoimintaa tavoitteellisesti pidemmällä tähtäimellä. Yhteistyötä ja yhteistyömuotoja tulee lisätä ympäröivän yhteisön, eri oppilaitosten sekä musiikin ammattilaisten ja harrastajien kanssa. Myös eri musiikin lajeihin erikoistuneita musiikkileikkikouluja tulisi saada lisää maamme.

TOIMENPITEET

- Lastentarhanopettajien musiikkikoulusta on lisättävä ja monipuolistettava.
- Yhteistyötä varhaisiän musiikinopettajien kanssa on vahvistettava.

- Perhekurssien järjestämistä on tuettava.
- Varhaisiän musiikkikasvatuksen opetusmateriaalit ja –menetelmät otettava tehokkaammin käyttöön varhaiskasvatuksen tueksi.

LAPSET JA NUORET

NYKYTILA

Kipinä musiikin harrastamiseen voisi syntyä koulun musiikkitunneilla, jos siihen annettaisiin mahdollisuus. Nykyinen musiikin perusopetuksen tuntimäärä on riittämätön pysyvän musiikkisuhteen luomiseksi. Myös koulujen kerhotunnit on supistettu minimiin. Musiikkioppilaitoksissa taiteen perusopetuksen opintokokonaisuudet, laaja ja yleinen oppimäärä, täydentävät toisiaan ja tarjoavat kaikille opistoissa opiskeleville valinnan-

mahdollisuuden opiskella musiikkia omista lähtökohdista ja tavoitteista käsin.

Myös kansalais- ja työväenopistoissa annetaan musiikin taiteen perusopetusta yleisen oppimäärän mukaisesti. Eri järjestöjen, yhdistysten, seurakuntien ja kunnan nuorisotoimen tarjoama runsas kuoro-, yhtye- ja orkesteritoiminta tuo lasten ja nuorten ulottuville monenlaisia harrastusmahdollisuuksia heidän omilla paikkakunnillaan.

KOULUT: PERUSOPETUS JA LUKIO

TAVOITTEET

- Koulujen uudessa tuntikehyksessä tulee olla riittävästi tilaa musiikille ja muille taideaineille.
- Opettajien koulutusta, erityisesti luokanopettajakoulutusta, tulee lisätä musiikin monipuolisen tekemisen ja tuntemisen varmistamiseksi. Kouluihin pitäisi hankkia lisää välineistöä, jotta kaikki halukkaat pääsisivät kokeilemaan soittamista.
- Musiikin aineenopettajien mahdollisuus opettaa musiikkia alakoulussa tulee tehdä nykyistä helpommaksi. Lisäksi olisi järjestettävä enemmän tilaisuuksia konserttikokemuksiin sekä luotava kontakteja ja yhteistyömahdollisuuksia paikkakunnan muusikoiden ja muun musiikkielämän kanssa.
- Koulujen kerhotoiminta tulisi saattaa aikaisempien vuosien tasolle. Yhdessä musisoiminen helpottaa nuorten keskinäistä tutustumista, ehkäisee koulukiusaamista ja lisää kouluviihtyvyyttä.

TOIMENPITEET

- Peruskouluun uusi tuntijako, jossa musiikille lisää tunteja kaikille luokka-asteille.
- Nykyiseen luokanopettajakoulutukseen on lisättävä musiikinopetuksen osuutta.
- Koulujen musiikkikerhotoimintaan lisää määrärahoja niin, että tarjontaa voidaan monipuolistaa mm. eri musiikinlajeihin.
- Kulttuurisetelin käyttömahdollisuuksia on laajennettava siten, että sillä voisi esimerkiksi maksaa musiikin harrastamisen kuluja.

MUSIIKKIOPPILAITOKSET SEKÄ KANSALAIK- JA TYÖVÄENOPISTOT, YHDISTYKSET, SEURAKUNNAT JA MUU NUORISOTYÖ

TAVOITTEET

- Musiikkioppilaitoksissa laaja ja yleinen oppimäärä täydentävät toisiaan. Oppimäärät mahdollistavat kaikille musiikin oppimisen omien kykyjen lähtökohdista.
- Musiikkioppilaitosten ja kansalais- ja työväenopistojen järjestämässä musiikin taiteen perusopetuksen yleisessä oppimäärässä eri-ikäiset voivat harrastaa musiikkia ilman tiukkoja suorituspaineita. Resurssit tulee turvata monipuolisen, erilaisia vaihtoehtoisia mahdollisuuksia tarjoavan opetuksen turvaamiseksi.
- Nuorison musiikkitoiminnalle tulee tarjota eri paikkakunnilla monipuoliset mahdollisuudet ja soveltuvat tilat, jotta mahdollisimman moni nuori löytäisi itselleen sopivan harrastusmuodon. Kun paikkakunnalle halutaan harrastusryhmiä, avainhenkilöinä ovat ammattitaitoiset ohjaajat ja ryhmien vetäjät. Harrastustoimintaan erikoistuneita nuorisotaloja tulee lisätä. Myös nuorisoseurantalosten tilat luovat mahdollisuuksia musiikkitoiminnalle.
- Monipuolista orkesteri- ja yhtye-toimintaa on tuettava. Olisi parannettava alueittaista eriarvoista tarjontaa turvaamalla ammattitaitoiset opettajat eri musiikin lajeihin ja mahdollisimman moneen asutuskeskukseen.
- Lasten ja nuorten musiikkileiritoiminnalla on tärkeä merkitys musiikkiharrastuksen jatkuvuudelle ja sosiaalisten suhteiden vahvistumiselle. Kesäleirit tuovat soittoharrastukselle lisämotivaatiota ja uutta innostusta kun leirillä tutustuu myös muihin musiikkia harrastaviin nuoriin.
- Eri yhdistysten lasten- ja nuorten kuorotoimintaa tulee vahvistaa.
- Seurakuntien kuoro- ja musiikkikerhotoiminta on säilytettävä mahdollisimman laajana.
- Myöskään perheiden apua ja tukea ei tule aliarvioida. Perheiden merkitys ja mukana olo on ensiarvoista nuorten harrastuksen jatkumisessa ja kasvun tukemisessa. Yhteinen harrastus ja yhdessä tekeminen vahvistavat lasten ja vanhempien välisiä suhteita ja lisäävät sukupolvien välistä luontevaa kanssakäymistä ja vuorovaikutusta.

TOIMENPITEET

- Musiikinopettajille lisää virkoja.
- Yhdistelmävirkoja eri oppilaitosmuotojen välille (esim. kansalaisopistot ja peruskoulu ja lukio) niin, että alueellinen tasavertaisuus saavutetaan.
- Musiikkioppilaitoksiin lisää opettajaresursseja kansanmusiikin ja muun rytmimusiikin opetuksen mahdollistamiseksi.
- Kansanmusiikille erikoistunut oma kansanmusiikkiopisto tulee saada valtionavun piiriin.
- Kuorojen ja orkesterien johtamiskoulutusta tulee laajentaa ja kurssitusta lisätä eri järjestöissä sekä kansalais- ja työväenopistoissa.
- Rippikoululeirien ja musiikkileirien välille yhteistyötä.
- Vastuuhenkilöiden tulee vastata, että siirtyminen nuorisoiän harrastuksista aikuisryhmiin toimii joustavasti.

AIKUISET

NYKYTILA

Aikuisväestön musiikin harrastaminen perustuu omaehtoisuuteen ja siksi se muodostuu usein tärkeäksi osaksi elämää ja sosiaalisia kontakteja. Musiikkikursseilla eri-ikäiset ihmiset kohtaavat: mukana on usein eri taitotasolla olevia harrastajia nuorista ikäihmisiin. Musiikin harrastaminen yhdistää myös eri ammattialojen, sosiaaliryhmien ja eri kulttuurien ihmisiä, laajentaa näkökulmia ja auttaa uuden tiedon rakentamisessa. Musiikki tarjoaa myös itsensä toteuttamisen mahdollisuuden ja on vastapainoa aikamme kiireiselle työ- ja perhe-elämälle. Uussuomalaisten määrän ja merkityksen lisääntyessä tarvitaan kommunikaatiotaitoja, eri kulttuurien tuntemusta ja kykyä kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen.

Kansalais- ja työväenopistoissa eri puolilla maata voi opiskella monipuolisesti ja edullisesti eri musiikkiaineita joko yksilöllisesti tai

yhdessä kokiensa ja kehittyen. Opiston perinteiden mukaisesti tavoitteina on sekä antaa taiteiden vastaanottamiseen tarvittavia tietoja että herättää halu ja järjestää mahdollisuuksia omaan taiteelliseen ilmaisuun eri taitotasolla.

Myös opintokerhotoimintana harrastetaan Suomessa paljon musiikkitoimintaa. Esimerkiksi Suomen Kansanmusiikkiliitto ja Kanteleliitto sekä Suomen Puhallinorkesteriliitto kuuluvat Sivistysliitto-kansalaisfoorumiin ja saavat sen opintokeskuksen kautta tukea kerho- ja kurssitoimintaansa. Laaja ja monipuolinen yhdistyskenttä, Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto (Sulasol) ja Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF) suurimpina toimijoina omalla kentällään, tarjoavat runsaasti harrastusmahdollisuuksia kuorolaulusta yhtyesoittoon. Suomen Oopperaliitto, Finlands Operaförbund (SOL) on erikoistunut oopperakuorojen koulutukseen.

TAVOITTEET

- Monipuoliset musiikinopetuksen ja -harrastamisen mahdollisuudet tulee turvata myös tulevaisuudessa. Tärkeä on pystyä vastaamaan alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin. Yhteiskunnan tulee tukea, kehittää ja vahvistaa myös paikkakuntien omaleimaista musiikkikulttuuria. Tarve eri kulttuurien, tapojen ja perinteiden tuntemukseen lisääntyy vielä nykyisestä. Kansainvälisyyteen liittyvät tiedot ja taidot ovat keskeisiä 2000-luvun monikulttuurisessa ja kansainvälisessä maailmassa. Opettajan työssä korostuvat kommunikaatiotaidot ja eri kulttuurien tunteminen.
- Uussuomalaisia olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä integroimaan olemassa oleviin harrastusryhmiin vuorovaikutuksen lisäämiseksi. On tärkeää, että uussuomalaisilla on mahdollisuus harrastaa myös omaa kulttuuriaan ja että he voivat tarjota samalla kantaväestölle mahdollisuuden tutustua siihen. Ihanteellinen vuorovaikutus on kahdensuuntaista.
- Pätevien opettajien saatavuus, asianmukaiset opetukseen ja harrastamiseen soveltuvat tilat sekä opetusvälineet tulee turvata maan eri puolilla. Myöskään kurssimaksut eivät saa olla esteenä harrastamiselle.
- Itsensä ilmaiseminen, oma harrastus, auttaa usein jaksamaan työssä ja kohentaa mielialaa. Musiikkiharrastuksen terveydelliset ja yhteisölliset näkökohdat – jo monien tieteellisten tutkimustenkin valossa – tulisikin entistä paremmin ymmärtää, ottaa huomioon ja käyttää hyväksi koko yhteiskunnan henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

TOIMENPITEET

- Konkreettista yhteistyötä ammatti- ja harrastajamuusikkojen välillä ”kynnysten” madaltamiseksi.
- Maahanmuuttajien kotouttamisohjelmaan sisällytettävä kulttuurin ja musiikin osioita siten, että heidät saadaan luontevasti mukaan jo olemassa olevaan musiikin harrastustoimintaan.
- Paneudutaan enemmän musiikin tutkimukseen: musiikin vaikutukset aivoihin ja muihinkin musiikin terveyttä ja hyvinvointia edistäviin ominaisuuksiin.
- Musiikin sosiaalisten kontaktien ja yhteisöllisyyden merkityksen tutkiminen.
- Tutkimustulosten tehokkaampi hyödyntäminen ja tietojen laajempi välittäminen.

IKÄIHMISET

NYKYTILA

Väestön ikärakenne on muuttumassa: eläkeikäisten ja ikääntyneiden osuus kasvaa lähi-vuosina voimakkaasti. Musiikin harrastamiselle ei ole yläikärajaa. Opittu soitto- tai laulutaito on yleensä tärkeä, ja harrastusta halutaan jatkaa niin pitkään kuin se fyysisesti ja psyykkisesti on mahdollista. Kansalais- ja työväenopistoissa on monenlaisia ikäihmisille suunnattuja musiikkikursseja. Palvelu-aloissa, vanhainkodeissa ja sairaaloissa asuvil-

le ja siellä käyville ikäihmisille järjestetään muun muassa kuoro- ja yhteislaulutoimintaa. Ikäihmisten musiikin harrastusmahdollisuuksia ei kysyntään nähden ole kuitenkaan riittävästi eikä toiminta tavoita läheskään kaikkia halukkaita ikäihmisiä. Musiikki ja tanssi ovat tärkeä osa ihmisen muistia: tutut laulut ja melodiat vaikuttavat vahvasti kuulijoihin, myös muistihäiriöitä poteviin vanhuksiin.

TAVOITTEET

- Ikäihmisten musiikin harrastustoimintaa tulisi tukea entistä enemmän niin, että kasvava vanhusväestö pysyisi toimintakykyisenä ja omatoimisenä mahdollisimman kauan. Ikäihmiset pysyvät hyväkuntoisina ja henkisesti vireämpinä aikaisempaa pidempään. Oikeus elinikäiseen harrastamiseen ja oppimiseen tulee ottaa tulevaisuudessa entistä paremmin huomioon myös musiikkielämässä.
- Palvelutalojen musiikkitoimintaa tulee lisätä ja laajentaa. Laulun, soiton, tanssin ja muunlaisen musiikkiliikunnan vaikutukset dementian ehkäisyyn, lihaskunnon ja yleisen vireyden ylläpitämiseen jo tunnetaan. Musiikkiterapia on mielekäs tuloksia tuova ikäihmisten hoitomuotona.
- Ikäihmisten tietoa, taitoa ja kokemusta tulisi osata käyttää kaikkien hyväksi. Esimerkiksi musisoivien ja laulavien ikäihmisten vierailut alueen päiväkodeissa olisivat kaikille osapuolille rikastuttavia. Laulun ja leikin kautta vanhemmat voisivat opettaa nuoremmille omaa musiikki-perinnettään.
- Kaikille laitoshoidossa oleville vanhuksille tulisi järjestää musiikin virkistystoimintaa, yhteislaulua ja konserttikäyntejä. Omaisten tulisi olla tulevaisuudessa myös aktiivisemmin mukana harrastusmahdollisuuksia miettimässä, vaikkapa musisoimassa yhdessä henkilökunnan ja vanhusten kanssa. Virikkeellisen musiikkitoiminnan tarjoaminen kaikille vanhuksille kuuluu sivistisyhteiskunnan tehtäviin.

TOIMENPITEET

- Lisää musiikkikerhotoimintaa ikäihmisille.
- Eläkeläisseuroissa markkinoitava jo olemassa olevia palveluita.
- Musiikkiterapian käyttöä tulee lisätä.
- Ikäihmisten omaehtoista yhtyesoittoharrastusta ja sen laajuutta tulisi tutkia.
- Ikäihmisten voimavarat käyttöön: perinteitten siirtäminen päiväkotilapsille.
- Päiväkotilasten vierailut vanhusten luokse.

MUSIIKIN HARRASTUSTOIMINNAN TULEVAISUUDESTA

Musiikin suurena vahvuutena ovat musiikin monimuotoisuus ja monet erilaiset harrastusmahdollisuudet – ainakin teoriassa. Varsinkin kaupungeissa ja isoimmilla paikkakunnilla voi valita itseään kiinnostavaa toimintaa. Musiikissa on säilynyt vielä myös alueellista omaleimaisuutta, jota tulee tukea, vaalia ja vahvistaa. Musiikkiharrastuksissa eri-ikäiset kohtaavat luontevasti yhdessä tekemisen hengessä. Uudet tutkimukset vahvistavat entisestään musiikin merkitystä korostaen terapeutteja ja terveydellisiä vaikutuksia.

Ihmisten vapaa-ajasta tullaan tulevaisuudessa kilpailemaan entistä ankarammin. Teknologiaa ja tiedotusvälineitä tulee hyödyntää musiikin palveluksessa kansainvälisyyttä, ajankohtaisuutta ja monimuotoisuutta vahvistaen. Laaja, rakentava yhteistyöverkosto auttaisi vahvistamaan koko musiikin kenttää, samoin kuin joustava työnjako eri musiikin toimijoiden kesken.

Toisaalta ajan puute, itsekkyys, talkoohengen väheneminen ja lyhytjännitteisyys voivat estää musiikkiharrastuksen aloittamista tai ylläpitämistä. Musiikin harrastuskentällä olevien toimijoiden tulee huolehtia pätevien ja sopivien opettajien saatavuudesta, jotta opetuksen taso ja tarjonta olisivat mahdollisimman korkeatasoisia maan eri puolilla. Soittimien kalleus voi estää harrastuksen. Alueelliset erot, yhdistyvät kunnat, kuntaresurssien riittämättömyys, päättäjien näköalattomuus ja kulttuuritahdon puute voivat

lisätä epätasa-arvoa sekä tarjonnan yksipuolistumista ja vähenemistä.

Kansainvälisyys ja yhteistyön merkitys sekä kotimaassa että ulkomaisissa yhteyksissä korostuvat tulevaisuudessa. Suomalaisen musiikkikulttuurin vahvuuksia tulee arvostaa, ne tulee tunnustaa ja niitä tulee edelleen ylläpitää, tukea ja ymmärtää. Pohjoismaisia yhteistyömahdollisuuksia tulee lisätä ja kulttuuriviennillä on oltava nykyistä kattavammat mahdollisuudet kaikenlaiselle musiikille ja erilaisille harrastajaryhmille. Kotimaassa yhteistyötä tulee tehdä eri oppilaitosmuotojen, musiikin toimijoiden ja alueen musiikkiharrastajien välillä. Yhteisten opettajien käyttö eri koulutusasteilla ja organisaatioissa tulee tehdä vaivattomaksi. Yhteistyö eri tasoilla saisi aikaan lisää tavoitteellista toimintaa ja näkyvyyttä. Tavoitteena tulee olla, että harrastamisen halu ja into eivät missään ikävaiheessa katkea, vaan henkilö voi löytää itselleen mieluisan ja elämäänsä soveltuvan musiikkiharrastuksen iästä, varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta.